

Julius' karriere tok aldri av

Av tannlege Johnny Grøthe

Å satse på en karriere innen tannlegeri går som oftest bra, men ingen har noen garanti for det. Både karrieren og selve livet kan noen ganger ta helt andre retninger enn planlagt og ønsket.

Han hadde alle odds med seg for et bra liv, bortsett fra ett, et fysisk handikap, Martin Julius Jacobsen. Utdannet både som lege og tannlege på slutten av 1800-tallet var han en av de første her i landet med denne dobbeltutdanningen. Men hans karriere tok aldri av, arbeidslivet hans ble en skuffelse, og livet ble etter hvert en lang nedtur. Om han spilte sine kort dårlig, om det var tilfeldigheter eller om det var hans fysiske handikap som var hovedårsaken, er vanskelig å bedømme. Kanskje spilte skjebnen og tilfeldighetene på lag.

**OPPVOKST I UNIVERSITETS-
MILJØET** • En junidag i 1894 ble en merkedag i livet for den 29-årige Julius, han brukte oftest bare dette ene fornavnet. Ordtaket om sorgen og gleden som vandrer til hope, ble tydeliggjort for Julius denne dagen. Han fikk beviset for bestått medisinsk embetseksamen fra Det Kongelige Frederiks Universitet, men måtte samtidig følge farens kiste fra de samme universitetsbygningene ned Karl Johans gate til Vor Frelsers Gravlund.

Julius var vokst opp i kjelleretasjen i universitetets midtbygning, der faren, Jens Jacobsen, hadde vært anatomiassistent og vaktmester fra 25-årsalderen til han nå døde, 65 år gammel. Faren kom fra en husmannsplass i Skedsmo, moren Inger Marie hadde slekt i Gausdal, hun var jordmor. Med

Fra en lykkelig periode i familien Jacobsens liv. Marie med Anton på fanget og Julius med Rolf stående foran seg. Bildet er tatt ved Holmenkollen 1. august 1909.

sparsommelighet og nøysomhet hadde de to arbeidet seg opp slik at faren kunne etterlate seg en ikke ubetydelig formue. Denne kom godt med for Julius og hans tre yngre brødre.

Farens død endret framtidspanene for Julius. Som nyutdannet medisiner ble han i noen måneder konstituert i farens anatomistilling ved universitetet. Han hadde mange gode minner fra sine oppvekstår, bokstavelig talt i universitetsmiljøet, men samtidig dukket minnene opp fra et barndoms-hjem der han ble hengt opp på veggen

en stund hver dag i forsøk på å rette opp ryggen som var merket av spondolitt. Etter et års tid orket ikke faren å se sønnen lide mer av «behandlingen», han skar ham løs. Etter hvert bøyde ryggen seg, og gutten ble pukkelrygget, et handikap som merket ham ikke bare fysisk, men også psykisk for resten av livet.

TIL STOCKHOLM – OG BERLIN •

Sent på høsten samme året, i 1894, reiste Julius til Stockholm et par måneder for å studere barnesykdommer. Etter at

han kom tilbake, ble han sommeren 1895 ansatt som kandidat ved Rikshospitalets hudavdeling, men hadde ikke ro på seg. Han hadde lyst til å bli noe mer enn lege, og farsarven gjorde dette mulig. Han dro samme høsten til Berlin for å studere til tannlege, det var ennå ingen tannlegeutdanning i Norge. Etter et års opphold fikk han fagbrev som tannlege, yrket ble fortsatt betraktet som et håndverk.

Fra høsten 1896 praktiserte han som spesialist i munn- og tannsykdommer, eller rettere sagt som tannlege. Sammen med en av norsk odontologis grand old men, professor Johan Rygge, var Julius med på å opprette et tannlegeinstitutt i Kristiania og ble sensor ved eksamen der. Litt alminnelig legepraksis ble det også.

Da Julius nærmer seg førtiårsalderen, faller han for en mørk, høy sanitetssøster, Marie Nilsen, som er 15 år yngre enn ham. Han var vant til å bli avvist hos jenter, men Marie blir hans, og de gifter seg i 1905. Marie var født i Kristiania, men vokste opp i Vestfold der faren drev som trelasthandler. Maries mor døde som 43-åring, og faren satt igjen med sju barn. Faren gikk konkurs og så ingen annen utvei enn å sette bort barna, derfor kom Marie på et barnehjem i Drammen og hadde liten kontakt med sin far resten av livet. Kanskje så Marie en stor mulighet til å få slukket alle sine sorger i et ekteskap med en lege, men slik gikk det ikke.

KRISTIANIAS SOSIETET • Familien – de to sønnene Rolf og Anton kom etter noen få år – bodde først i Teatergaten og senere i Pilestredet. Julius var nå

opptatt i det gode selskap som en av Kristianias om lag 80 tannleger. Han og Marie deltok i de faste daglige vandringene som byens sietetet foretok på Karl Johans studenterside mellom uret i universitetsvinduet (det som Ibsen stilte klokka si etter) og Grand Hotel – og tilbake.

Men praksisen gikk det dårlig med, og pengesorgene dukket opp i tillegg til at Julius strevde med helseproblemer, han fikk råd om å flytte på landet. I mellomtiden gikk Marie på tiggerferd til en slektning av Julius i Amerika i et forsøk på å rette opp økonomien. Slektningen gikk i forbønn hos noen velstående venner, herr og fru Singer, og Maries ønske om 700 kroner ble uventet til 1 000; de ble aldri tilbakebetalt.

UT AV KRISTIANIA • I august 1913 flytter familien Jacobsen til Flisa. Sosialdemokratene hadde fått flertall i skogsarbeiderbygda Åsnes i Solør, og de ville at kommunen – som en av de første i landet – skulle ansette en skoletannlege. Julius hadde stortingsmannen August Embretsen fra Solør som pasient, og han ba Julius om å søke stillingen. Julius ble ansatt, men ikke uten strid i kommunestyret. Det var allerede en tannlege på stedet som også var interessert, men ansettelsen av Julius ble truffet gjennom.

Som skoletannlege gjorde Julius en stor innsats. Han ble avholdt av barna, han la vekt på å undervise i viktigheten av god tann- og munnhygiene, han reiste bygda rundt mellom de forskjellige skolene, og det hendte ofte at han stakk til barna en tioring eller til og med en 25-øring, som var mye penger

Julius' instrumentskap er tatt vare på. Det er et klenodium og en verdsatt antikvit. Legg også merke til hans praksiskilt øverst til høyre på bildet.

den gangen. Han fikk etter hvert også i gang noe privatpraksis og fikk ry på seg for å lage gode proteser.

Men det var ikke lett å gjøre folk i Flisa til lags, trangsyn og overtro rådde, og ekteparet Jacobsen ble ansett for å være byfine selv om «tannlegegutta» – sønnene Rolf og Anton – raskt ble akseptert.

Sønnene var vidt forskjellige; Rolf den reflekterte, noe stille og tenkende, mens Anton var mer beleven, impulsiv og uvøren. Til tross for forskjellene

gikk de godt sammen, de delte gleden ved fritidsliv og naturopplevelser og til tider også felles bosted. Forskjellene kom imidlertid til uttrykk i valg av diametralt motsatt ståsted i den politiske konflikten som kom med krigen i 1940; Anton kom med i illegalt arbeid, mens Rolf ble mer eller mindre fanget inn i den nazikontrollerte dagspressen. Skjebnetunge konsekvenser fulgte for begge.

ØKONOMISK NEDTUR • Men la oss først gå litt tilbake i tid. Første verdenskrig fra 1914 førte med seg vanskelige økonomiske tider, folk ble skremt, og det virket også inn på pasienttilgangen hos Julius. Han ble sett på som hjelpsom og snill, men timeboken var glissen. Det hjelper lite at Marie er flink og dyktig, en god mor – og praktisk i forsøk på å starte opp egne planer som kunne gi bidrag til økonomien og til å følge opp drømmer hun hadde med å bo på landet. Men hun er også steil og oppfarende, og det tar på Julius, han er også engstelig for å bli avhengig av hennes pleie og omsorg. Familien byttet bolig flere ganger, men praksisen gikk dårlig, og pengesorgene vokste i takt med at forholdet mellom Julius og Marie forverret seg, de ble som hund og katt, og kranglingen tok også på sønnene.

Marie hadde gått en vinter på lærerkurs i Levanger, hun motsatte seg at guttene skulle gå på folkeskolen og fikk gjennom at hun selv skulle lese hele barneskolens pensum med dem.

Høsten 1923 flyttet Marie sammen med guttene til Grorud. Det ble starten på det som utviklet seg til et totalt brudd mellom ektefellene. Marie måtte selge unna personlige eiendeler som smykker for å overleve, og sønnene strevde med å få penger til mat.

Julius har problemer med å få utbetalt sin lønn fra kommunen, og i 1927 blir stillingen inndratt som et sparetiltak. Han flytter til nabokommunen Hof for å forsøke å etablere praksis der, men må gi opp forsøket, pasientene uteblir. Marie og den yngste sønnen,

Anton, flytter sammen med Julius tilbake til Flisa. Marie begynner å reise rundt med en høyfjellsollampe som skulle kurere giktplager, det var et tiltak som nærmest var dømt til å mislykkes, og hun flytter for godt fra Julius.

TOM TIMEBOK • Vi er kommet til 1930: Julius' timebok er så å si tom, det samme er spiskammeret. Det ser ut som praksisen dør ut av seg selv. Julius fortviler over at han ikke er i stand til å hjelpe guttene økonomisk, og det blir deres oppgave å trøste faren. Rolf lykkes bare halvveis i sin diktergjering, og Anton holder på å gi opp sine ingeniørstudier. Marie lover å prøve å ta seg av Julius økonomisk hvis han gir opp håpet om å se henne igjen. Mange ville kanskje ha følt bitterhet over en slik skjebne, men det virker som Julius resignerer og bare er oppattatt av at han ikke er i stand til å endre livets gang, han er en snill og forsakt person som godtar sin skjebne.

Nå vet vi lite om Julius i årene som følger inntil vi på vårparten i 1944 finner ham på Elverum sykehus etter å ha skadet en arm under vedhugging. Rolf betaler sykehuset 150 kroner for farens behandling, gamle Julius er ydmyk og takknemlig, han har det godt hjemme, men føler seg forlatt.

FUNNET I VEDKASSA • Utpå høsten blir Julius funnet i vedkassa i sin bolig på Sole, han har hatt et slagtilfelle. Rolf og hans kone, Petra, tar ham med seg hjem til Kongsvinger der Rolf er redaktør for Kongsvinger Arbeiderblad. Julius får det godt en periode og trives sammen med barnebarnet Veslefar Trond. Men i oktober 1944 er det slutt, et nytt slagtilfelle setter sluttstrek, et strevsomt liv er over, vår kjære Julius ble 79 år.

Kanskje var det like godt at han ikke fikk oppleve de neste månedene. Etter fredsslutningen våren 1945 fikk familien endelig beskjed om Antons skjebne, han døde som 35-åring, trolig av dysenteri, som nacht und nebel-

fange i tysk konsentrasjonsleir bare noen uker før de svenske hvite bussene fra Røde Kors berget mange nordmenn ut av leirene i Tyskland. Og Rolf fikk en dom på tre og et halvt års tvangsarbeid for sin deltakelse på den andre siden i verdenskonflikten.

Men hadde Julius fått leve lenge nok, ville han også ha fått oppleve at hans sønn Rolf Jacobsen ikke bare var blitt fullt ut rehabilitert, men også ble anerkjent og respektert som en av landets fremste lyrikere i den siste halvdel av det tjuende århundre. Et høydepunkt i en slik opplevelse ville ha vært om han hadde fått oppleve at kong Harald siterte fra Rolfs diktning ved åpningen av den nye Svinesundbrua i juni 2005.

Men slik ble det ikke. På slutten av sitt liv ville Julius – som en oppsummering – kanskje heller ha måttet slutte seg til utsagnet i sønnen og lyrikeren Rolfs dagboknotat: «Blir trykket stort nok, vil dine sorger bli til diamanter».

Men dette ble skrevet på et langt senere tidspunkt enn Julius hadde mulighet til å oppleve; på Julius' bord lå en etterlatt lapp der han som sin siste hilsen fra en ensom sjel hadde skrevet ordene: Pax Vobiscum – den katolske hilsen: Fred være med dere.

Bildene er utlånt av og gjengitt med tillatelse av Trond Jacobsen, Julius' sønnesønn.